

Valtiovarainministeriö

Lausuntopyyntö 4.6.2014 VM035:00/2014

Lausunto valtiovarainministeriölle hallituksen esityksestä laiksi kuntien velvoitteiden ja ohjauksen vähentämisestä ja monialaisten toimintamallien tukemista koskevista kokeiluista

Hallitus päätti maaliskuussa 2013 kehyspäätöksen yhteydessä käynnistää kuntien velvoitteiden vähentämisen toimintaohjelman tueksi vuoden 2014 alusta **paikallisia kokeiluja**. Paikallisten kokeilujen tarkoituksena on lisätä kokeilukuntien toimintamahdollisuuksia vähentämällä niille laissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä asetettuja velvoitteita sekä niiden toteuttamisen ohjausta. Hallitus teki edelleen 29.11.2013 rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon yhteydessä päätöksen, jossa kuntakokeiluja toteutetaan kuudella eri toiminta-alueella vuosina 2015–2016.

Toimintamallikokonaisuudet liittyvät:

- 1) hyvinvoinnin integroituun toimintamalliin,
- 2) koulutuspalvelukokonaisuuteen,
- 3) asumispalvelujen toimintamalliin,
- 4) valvonnan toimintamalliin,
- 5) kuntien ja Kelan yhteistyöhön ja
- 6) nuorisotakuukokeiluun.

Valtiovarainministeriö asetti niin sanotun valmisteluhankkeen päätyttyä 9.5.2014 *'Kuntakokeilut kuntien velvoitteiden vähentämiseksi tueksi'* -hankkeen, jonka tehtävänä oli luoda edellytykset kuntakokeilujen toteuttamiselle ja ohjata kokeilulainsäädännön valmistelua. Valmistelu- ja kokeiluhankkeiden tuloksena on valmistunut luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kuntien velvoitteiden ja ohjauksen vähentämiseksi ja monialaisten toimintamallien tukemista koskevista kokeiluista, josta valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa.

Porin kaupunki toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Haku kuntakokeiluihin käynnistyi vuoden 2013 lopussa. Kunnilla oli mahdollisuus hakea yhteen tai useampaan kokeilun kuudesta toimintamallikokonaisuudesta. Porin kaupunki haki kokeilukunnaksi valvonnan toimintamalliin liittyvään kokonaisuuteen, mutta ei ollut niiden kuntien tai kuntayhtymien joukossa, jotka tulivat valituksi kokeilun piiriin. Kuuden toimintamallin kokeiluun valittiin yhteensä 11 kuntaa ja kuusi eri kuntakokoonpanoista muodostuvaa kuntaryhmää.

Porin kaupunki pitää tärkeänä valtiovarainministeriön aktiivista tiedottamista kuntakokeilun edistymisestä ja mahdollisuutta jatkuvaan kokemuksenvaihtoon valittujen kokeilukuntien kanssa kuntakokeilujen toteuttamisesta ja tavoitteiden saavuttamiseen liittyvistä kokemuksista ja tuloksista.

Tuottavuuden lisääminen kunnissa kytkeytyy monilta osin vireillä oleviin rakenneuudistuksiin, ensisijaisesti kuntarakenneuudistukseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistukseen. Vahvemmat kunta- ja palvelurakenteet luovat onnistuessaan edellytyksiä järjestää palvelut nykyistä integroidummin, tehokkaammin ja taloudellisemmin. Porin kaupunki pitää tärkeänä, että kuntakokeilun kokemuksia hyödynnetään hallituksen esityksen mukaisesti sekä kuntauudistukseen liittyvissä yhdistymisselvityksissä että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimintamallin suunnittelussa.

Valtiovarainministeriön selvitysraportin mukaan kunnilla oli 535 lakisääteistä tehtävää ja niille oli säädetty yhteensä 974 velvoitetta 1.8.2012 mennessä. Kuntien lakisääteisten tehtävien määrä on kaksinkertaistunut vuoteen 1990 verrattuna. Lakisääteisten tehtävien ja velvoitteiden määrä on edelleen kasvanut VM:n selvitysraportin julkaisemisen 1.8.2012 jälkeen: kunnille on tullut vielä noin 30 tehtävää lisää. Kuntien lakisääteiset tehtävät jakautuvat kymmenen ministeriön toimialalle. Yli kolmasosa (194) lakisääteisistä tehtävistä yli puolet (524) velvoitteista liittyy sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Lähes neljään viidestä (75 %) kuntien tehtävistä liittyy myös jokin siihen liittyvä velvoite. **Porin kaupunki pitää hallituksen esityksen tavoitteita velvoitteiden vähentämisestä yksiselitteisesti välttämättömänä ja kiireellisenä.** Lisäksi Porin kaupunki pitää itsestään selvänä, että valtio pidättäytyy kuntien uusien tehtävien, velvoitteiden ja niihin liittyvien suositusten lisäämisessä.

Kuntien lakisääteisten tehtävien ja velvoitteiden määrän jatkuva kasvu on lisännyt kuntien kustannuksia. **Velvoitteista aiheutuviin menoihin voidaan vaikuttaa kunnille määrättyjen tehtävien laajuutta säätelemällä, tehtävien järjestämistapaa koskevaa ohjeistusta väljentämällä tai tehtävien järjestämistä koskevia suosituksia poistamalla. Kuntien kustannuksiin vaikuttaa se, mitä palveluja kunnan tulee järjestää, miten palvelu tulee järjestää ja millaista palvelun tulee olla.** Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman mukaan kuntien tehtäviä ja niiden perusteella säädettyjä velvoitteita vähentämällä pyritään saamaan noin miljardin euron kokonaisvähennys kuntien toimintamenoihin. Kuntakokeilu itsessään ei oletettavasti tuo säästöjä tai aiheuta lisäkustannuksia toimintamallien kehittämistyön ja kuntakokeilun toteuttamisen aikana, mutta se voi parhaimmillaan luoda edellytyksiä rakenteellisille säästöille keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Porin kaupunki pitää tämän vuoksi tärkeänä taloudellisten vaikutusten arvioimiseksi luotettavien kustannushyöty - analyysien tekemistä sekä eri kuntakokeilualueilla että kehitettävien uusien toimintamallien osalta. **Palvelujen tarjontaa vähentäessä on erityisesti huolehdittava siitä, että velvoitteen poistosta ei aiheudu kunnalle kustannuksia toisaalle.** Hallituksen tavoite miljardin euron kokonaisvähennyksestä on vähintään kunnianhimoinen, mutta perusteltu ottaen huomioon julkista taloutta ja kestävyysvajeen supistamista koskevat tavoitteet.

Porin kaupunki pitää tärkeänä, että toteutettavat kuntakokeilut ovat riittävän laaja-alaisia moniammatillisten palvelumallien kehittämisessä ja lähtökohtaisesti kuntalähtöisiä. Kokeilun sisältöihin liittyvässä esiselvityksessä tuotiin perustellusti esille yhtenä kehittämistyön keskeisenä pullonkaulana kuntien näkökulmasta tietosuojalainsäädäntöön ja siihen kytkeytyvän hallinnonalakohtaisen lainsäädännön aiheuttamat tiedon liikkumisongelmat kuntien laaja-alaisessa kehittämisessä. Porin kaupunki yhtyy vahvasti valmisteluhankkeen esiselvityksen johtopäätöksiin, jonka mukaan kunnat odottavat

valvonnalta ja eri valvontaviranomaisilta enemmän yhteistoiminnallista näkemystä ja otetta. **Pori on muiden suurten kaupunkien tavoin valmis ensisijaisesti sitoutumaan valvonnan keskeisiin tuloksiin ja tulostavoit-teisiin käytettävissä olevien resurssien joustamattoman valvonnan sijaan.** Kunnille annetut suositukset on palautettava alkuperäisen tarkoituk-sensa mukaisesti suositusten asemaan. Esimerkiksi kuntien tehtävien henki-löstöä ja tehtävien toteuttamista sääteleviä velvoitteita ja suosituksia, kuten henkilöstömitoituksia, kelpoisuusehtoja, ryhmäkokoja, hoito- ja palvelu-takuita sekä määräaikoja on arvioitava kriittisesti kokeiluhankkeen yhtey-dessä. **Kunnilla tulee aina olla toiminnan järjestämiseen liittyvästä perus-tellusta ja painavasta syystä mahdollisuus poiketa suosituksista.**

Hallituksen esityksen keskeiset ehdotukset kaikkien kuuden kokeilun piirissä olevat toimintamallin osalta ovat perusteltuja. Yleisesti voi todeta kaikkien kuuden toiminta-alueen kokeilujen osalta hyvänä tavoitetilana, jos niiden avulla kyetään vahvistamaan monialaisuutta, aitoa asiakaslähtöisyyttä, suun-taamaan valvonnan painopistettä tuloksiin, tehostamaan tiedonkulkua ja joustavoittamaan kuntien viranomaistoimintaa. Eri toimintamallien esitykset eivät ole suoraan priorisoitavissa, mutta Porin kaupunki pitää erityisen merkittävänä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen tavoit-teiden tulevan toteuttamisen kannalta erityisesti hyvinvoinnin integroidun toimintamallin tavoitteita sekä uusien toimintamallien ja ohjaskäytäntöjen tuomista kuntien toiminnan valvontaan sosiaali- ja terveystalouden järjestä-misessä. Useissa selvityksissä on todettu, että keskimäärin 10 % kuntalaisista käyttää noin 80 % palveluista. **Kokeiluhankkeissa pitäisi erityisesti hyvin-voinnin integroidun toimintamallin kohdalla kiinnittää tehokkuus- ja vaikuttavuushyötyjen saamiseksi vahvaa huomiota em. useita eri palvelu-alojen palveluja tarvitsevien ja käyttävien asiakkaiden ryhmään.**

Kokeiluhankkeen yhteydessä on luontevaa arvioida sekä suomalaisen hyvin-vointimallin säilymisen että palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta, miten voidaan nykyistä enemmän tukea yksilöiden omaa toimintaa, aktiivi-suutta ja päätöksiä oman tulevaisuutensa järjestämisessä. Yksilön oman vastuun vahvistaminen vähentää osaltaan tarvetta kunnan raskaisiin lakisää-teisiin palveluihin. **Nykytilanteessa ohjeilla, määräyksillä ja sitovilla suosi-tuksilla on pakotettu toimintaympäristöltään ja tarpeiltaan erilaiset kunnat samaan muottiin. Kuntien tehtävien hoitamisessa tulee jatkossa sallia merkittävästi nykyistä enemmän paikallista harkintaa ja mahdolli-suuksia vaihtoehtoihin kokeiluihin.** Oman kunnan olosuhteiden ja oman väestön palvelutarpeiden tuntemus mahdollistaa kuhunkin kuntaan parhaiten soveltuvat ratkaisut. Asukkaiden tarpeiden muuttuessa ja monimuotoistuessa sekä maan eri osien erilaistuessa kansalliset normit aiheuttavat entistä enemmän tilanteita, joissa kansallinen keskimääräinen sääntely ei palvele optimaalisesti missään.

Porin kaupunginhallitus

Kaupunginjohtaja

Aino-Maija Luukkonen

Kehittämispäällikkö

Timo Aro